

Наведено результати теоретичних, практичних і прикладних досліджень з актуальних проблем військової психології, військової економіки, військової географії, геопросторової підтримки і права.

Для наукових, науково-педагогічних працівників, ад'юнктів, аспірантів, студентів та курсантів.

The results of theoretical, practical and empirical research on actual issues of military psychology, military economy, military geography, geospatial support and law are presented.

For researchers, faculty members, postgraduate students, students and cadets.

ВІДПОВІДАЛЬНИЙ РЕДАКТОР	І.В. Толок, канд. пед. наук, доц.
РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ	А.Ю. Гордєєв, д-р геогр. наук, проф.; С.А. Лісовський, д-р геогр. наук, с.н.с.; Є.О. Маруняк, д-р геогр. наук, с.н.с.; В.І. Зацерковний, д-р техн. наук, проф.; Катерина Антипова, д-р геогр. наук, проф., (Білорусь); Б.А. Якимчук, канд. психол. наук; О.В. Кобець, д-р психол. наук, доц.; В.В. Карелін, д-р юрид. наук; О.М. Бериславська, канд. юрид. наук; О.Д. Рожко, д-р екон. наук, проф.; Б.О. Попков, канд. військ. наук, с.н.с. (заступник відповідального редактора); О.І. Сторубльов, канд. техн. наук, доц. (відповідальний секретар)
Адреса редколегії	03680, Київ, вул. Ломоносова, 81, Військовий інститут; ☎ (38044) 521 32 89; тел./факс (38044) 521 32 92; ел. пошта: viknu@univ.net.ua офіційний сайт: www.mil.univ.kiev.ua
Затверджено	Вченою радою Військового інституту 21.05.2020 (прот. № 12)
Атестовано	Міністерством освіти і науки України. Наказ № 241 від 09.03.2016, Наказ № 1714 від 28.12.2017.
Зареєстровано	Міністерством юстиції України. Свідоцтво про Державну реєстрацію КВ №17617-6467Р від 29.03.11р.
Засновник та видавець	Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Навчально-картографічний комплекс ВІКНУ. Свідоцтво внесено до Державного реєстру ДК № 1103 від 31.10.02.
Адреса видавця	03680, Київ, вул. Ломоносова 81 ☎ (38044) 521 33 82.

The results of theoretical, practical and empirical research on actual issues of military psychology, military economy, military geography, geospatial support and law are presented.

For researchers, faculty members, postgraduate students, students and cadets.

Наведено результати теоретичних, практичних і прикладних досліджень з актуальних проблем військової психології, воєнної економіки, військової географії, геопросторової підтримки і права.

Для наукових, науково-педагогічних працівників, ад'юнктів, аспірантів, студентів та курсантів.

EXECUTIVE EDITOR	I.Tolok, PhD in Pedagogy, Associate Professor
EDITORIAL BOARD	A.Gordeev, Doctor of Sciences in Geography, Professor; S.Lisovskyi, Doctor of Sciences in Geography, Senior Research Associate; E.Marunyak, Doctor of Sciences in Geography, Senior Research Associate; V.Zacerkovnyy, Doctor of Sciences in Technik, Professor; Kateryna Antypova, Doctor of Sciences in Geography, Professor (Belarus); B.Yakymchuk, PhD in Psychological Sciences; O.Kobets, Doctor of Psychological Sciences, Associated Professor; V.Karelin, Doctor of Judicial Sciences; O.Beryslavs'ka, PhD of Judicial Sciences; O.Rozhko, Doctor of Economic Sciences, Professor; B.Popkov, PhD in Military Sciences, Senior Research Associate (Deputy Editor in Chief); O.Storubliov, PhD in Technical Sciences, Associate Professor (Executive Secretary)
Address	Military Institute, 81, Lomonosova str., Kyiv, 03689; ☎ (38044) 521 32 89; tel./fax (38044) 521 32 92; www.mil.univ.kiev.ua
Approved by the	Scientific Council of Military Institute (Protocol №12 of 21th May 2020)
Certified by the	the Ministry of Education and Science of Ukraine. Order No. 241 of 03.09.16, Order No. 1714 of 12.28.17.
Certified by the	Ministry of Justice of Ukraine State Certificate № 17617-6467P issued on 29.03.2011.
Founded and published by	Taras Shevchenko National University of Kyiv, Educational cartography unit of Military Institute
Address:	81, Lomonosova str., Kyiv, 03680 ☎ (38044) 521 33 82

ПСИХОЛОГІЯ

Д.Волков, К.Кравченко, В.Біліченко

Індивідуально-психологічні особливості моторних компонентів мнемічної обробки інформації курсантами-льотчиками 5

К.Кравченко

Визначення деяких складових когнітивно-пізнавальної сфери військовослужбовців підрозділів десантно-штурмових військ Збройних Сил України..... 9

О.Сафін

На шляху до створення в Україні єдиної системи психологічної реабілітації ветеранів – учасників бойових дій..... 13

ФІНАНСИ

К.Горячева, О.Звоненко

Управління інноваційним розвитком підприємства із застосуванням технополісної концепції 19

І.Марко, С.Сірий

Видатки на розвиток Міністерства оборони України за 2014 – 2020 роки 23

ПРАВО

Ю.Боброва

Роль ґендерної комунікації у досягненні статевого паритету: правові виклики сьогодення... 27

О.Волкович

Європейські засади взаємовідносин України та НАТО та вивчення досвіду нейтралітету у зовнішніх відносинах окремих держав 31

І.Шопіна

Ґене́за правового забезпечення академічної доброчесності 36

ГЕОПРОСТОРОВА ПІДТРИМКА

В.Білоус, С.Боднар

Проекційно-растрові методи реєстрації перетинів поверхні локальних об'єктів..... 40

О.Гончаренко, В.Куколь, С.Міхелі

Особливості карт НАТО 43

О.Комлєв

Бурштинова галузь України: проблема створення національної програми розвитку..... 50

Т.Курач

Класифікація дистанційних геозображень 56

О.Міхно, В.Добровольський, О.Миколаєнко

Оціночне картографування шумового забруднення урбанізованої території 61

М.Молочко

Картосеміотика і концепція «поля» в атласі університету (ЗВО) освітньо-управлінського типу 65

М.Молочко, А.Молочко, Н.Литвиненко

Застосування картосеміотичних положень картографічного моделювання..... 72

В.Остроух, І.Підлісецька, Г.Сумишин, О.Яценко

ГІС-моделювання під час прийняття важливих рішень з використанням просторового аналізу..... 79

PSYCHOLOGY

D.Volkov, K.Kravchenko, V.Bilichenko

The individual-psychological peculiarities of motoric components of the mnemonic processing of information by pilot-cadets 5

K.Kravchenko

The determining of some elements of the cognitive-perceptual sphere of military personnel of units of airborne troops of the Armed Forces of Ukraine..... 9

O.Safin

On the path of establishing a unified system of psychological rehabilitation of veterans – combat participants in Ukraine 13

FINANCE

K.Horiacheva, O.Zvonenko

Management of innovative development of the enterprise with the application of the technopolis concept..... 19

I.Marko, S.Siryi

The expenditures for the development of the Ministry of Defense of Ukraine in the years 2014-2020 23

LAW

J.Bobrova

The role of gender communication in achieving gender parity: the legal challenges of today..... 27

O.Volkovich

The european principles of Ukraine-NATO reciprocal relations and the studying of experience of neutrality in foreign affairs of separate states 31

I.Shopina

The genesis of legal support of academic virtue 36

GEOSPATIAL SUPPORT

V.Belous, C.Bodnar

Projective-raster methods of registration of sections of surface of local objects..... 40

O.Goncharenko, V.Kukol, S.Mikheli

The peculiarities of maps in NATO..... 43

A.Komliev

The amber branch of Ukraine: the issue of developing the national development program 50

T.Kurach

Classification of remote geographic images... 56

O.Mikhno, V.Dobrovolsky, O.Mykolaenko

Evaluated mapping of noise pollution of urbanized territory..... 61

N.Molochko

Map semiotics and the concept of «field» in the atlas of university (Atlas of HEIs) educational – managerial type 65

N.Molochko, A.Molochko, N.Lytvynenko

Application of the map semiotics thesis of cartographic modeling 72

V.Ostroukh, H.Sumyshyn, I.Pidlisetska, O.Yatsenko

GIS modeling during making important decisions using spatial analysis..... 79

J. Bobrova, Doctor of Judicial Sciences,
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv

THE ROLE OF GENDER COMMUNICATION IN ACHIEVING GENDER PARITY: THE LEGAL CHALLENGES OF TODAY

Initially equality seems to be a very simple and obvious category for understanding, however if this has been actually the case we would be living in a perfect society. Equality always exists together with inequality. The assurance and implementation of gender parity is an up-to-date issue not only for Ukraine but for all democratic countries. The practical implementation of the principle of gender equality is to be set forth by increasing the level of democracy of the very same gender-legal relations within a society and their further development based on the principles of parity for both genders. The issue is to be settled within a complex approach, considering the theoretic achievements in the issue of gender, but also the practices of its implementation in all the spheres of social life. In this context it is necessary to develop a strategy of gender policy in a state and systematically assess the state of its implementation. The achievement of gender symmetry in Ukraine is impossible without the appropriate fixation of provisions within the norms of current legislation, and the establishment of a legal state, the development of civil society, the perspectives of European integration provide for the necessity to establish gender legislation and the effective policy of equal rights for men and women. The author of the article analyses the normative fixation of the mechanism of gender communication and its role, the probability of achieving gender symmetry in the Concept of communication in the sphere of gender equality, that has been approved by the decree of the Cabinet of Ministers of Ukraine on 16 of September 2020 № 1128-p. The analysis is aimed at the ways of improving understanding the essence of gender issues, instruments, resources and levels of gender communication stipulated in the Concept. Their critical assessment is provided with regard to the possibilities of practical implementation in the course of the years 2020-2025.

It is obvious that the gender issue in Ukraine is to be settled in a complex and consequent manner, considering the positive experience of foreign countries and the national traditions and mentality of the Ukrainian nation, in order to avoid hasty decisions and prevent taking unpopular steps.

Key words: gender, equality, gender communication, legal challenges, men, women.

УДК 342.6: 327.7

О. Волкович, канд. юрид. наук, доц.,
Херсонський державний університет

DOI: <https://doi.org/10.17721/1728-2217.2020.43.31-35>

ЄВРОПЕЙСЬКІ ЗАСАДИ ВЗАЄМВІДНОСИН УКРАЇНИ ТА НАТО ТА ВИВЧЕННЯ ДОСВІДУ НЕЙТРАЛІТЕТУ У ЗОВНІШНІХ ВІДНОСИНАХ ОКРЕМИХ ДЕРЖАВ

У статті розглядаються європейські засади взаємовідносин України та НАТО та вивчення досвіду нейтралітету у зовнішніх відносинах окремих держав, формування та узагальнення основоположних принципів щодо виходу із російсько-українського військового конфлікту. Увагу також зосереджено на особливостях набуття європейськими державами нейтралітету, вивчення досвіду окремих країн у напрямку виходу із зовнішніх конфліктів (Швеції, Фінляндії). Уряд Швеції визначив нову оборонну політику, яка переважно віддає пріоритет принципам колективної безпеки. Зокрема, поняття нейтралітету, пов'язане з неучастю у війнах, втрачає практичний зміст, а нейтральний статус названих країн значною мірою стає даниною підтримання історичних традицій. Досліджено окремі питання основоположних принципів розвитку відносин між Україною та НАТО.

У зовнішній політиці держава простежується нова тенденція – на відміну від попередніх часів нейтральні і позаблокові країни не уникають та не відкривають міжнародне політичне, економічне і навіть військове співробітництво, вони взаємодіють в рамках ООН, НАТО, ЄС, ОБСЄ, сподіваючись, що таке співробітництво буде сприятиме зміцненню дружніх відносин між державами.

Україна виступає як суверенна, незалежна і стабільна держава, неухильно віддана демократії і верховенству права, має першорядне значення для євроатлантичної безпеки. Відносини між Україною і НАТО почали розвиватись ще на початку 90-х років ХХ ст. і відтоді стали одним з найбільш значущих партнерств НАТО. Впродовж 2010 року в Україні прослідковується тенденція заходів, пов'язаних переважно з переглядом організаційних засад співробітництва з НАТО та реформатування відповідальних за цей процес органів. Починаючи із 2014 року, внаслідок російсько-українського конфлікту, співробітництво між Україною і НАТО у низці ключових галузей було активізовано. Також не менш значним кроком стала подія, що 12 червня 2020 року Північноатлантична рада НАТО схвалила рішення щодо надання нашій державі статусу країни-партнера НАТО з розширеними можливостями.

Ключові слова: «взаємовідносини», «нейтралітет», «військовий конфлікт», «принципи», «НАТО», «ЄС», «безпека».

Постановка проблеми. Російська окупація Донбасу є складовою «гібридної» війни проти України, що розпочалася у лютому 2014 р. з незаконної анексії Криму. Водночас експансію Кремля на «українському напрямі» слід розглядати в контексті загальної неімперської агресивної політики РФ на світовій арені [1, с.2]. Багаторічний політико-дипломатичний переговорний процес у різних форматах не призвів до позитивних результатів. Через агресію проти України

Росією вилучили зі складу G8, позбавили голосу в ПАРЕ, з 2014 р. Захід запровадив комплекс різноманітних антиросійських санкцій (персональних, адресних, секторальних), російську агресію проти України засудили авторитетні міжнародні організації (ООН, ОБСЄ, ПАРЕ, ЄС, НАТО). Країни Заходу на політико-дипломатичному рівні демонструють солідарність з Україною, здійснюють воєнну, фінансово-економічну, гуманітарну допомогу. Зрозуміло, що

політика санкцій має кумулятивний, накопичувальний ефект, і «ціна» за агресію зростає, однак поки це не позначається загалом на геополітиці Кремля і зокрема на діях РФ на «донбаському напрямі» [1, с.2].

Наша держава проходить досить важкий шлях кардинального реформування та перетворення в різних сферах: соціально-економічного, культурно-ідеологічного та політичного напрямках. Різні чинники прискорили та ускладнили цей процес, однозначно, військові конфлікти та «узурповані принципи влади» породили недовіру населення до суб'єктів владних повноважень. Не вистачає зваженого підходу, досвіду в управлінській сфері діяльності, прагматичного бачення від наслідків тих чи інших напрямів діяльності. Так, зокрема, ч.5 ст.1 Конституції України чітко проголосила, що Верховна Рада України від імені українського народу – громадяни України всіх національностей «пкілюючись про зміцнення громадянської злагоди на землі України та підтверджуючи європейську ідентичність Українського народу і незворотність європейського та євроатлантичного курсу України» [2].

Отже, питання членства України в НАТО у сучасних умовах є досить неоднозначним і багатоглибким, оскільки включає геополітичну, історичну та політичну, військову, правоохоронну та економічну складові й потребує формування відповідної позиції системи влади на всіх адміністративних рівнях. Не останню позицію займає історичне формування позиції населення щодо бачення проблеми «різними очима respondentів», оскільки історія формувала довгий час світогляд, культуру, позиції громадян. Відносини України та НАТО почали формуватися із прийняттям на законодавчому рівні з грудня 1992 року, на запрошення Генерального секретаря НАТО М. Варнера, до участі в Раді євроатлантичного партнерства (РЄАП), членом якої наша держава залишається сьогодні. Основними документами, що визначають відносини України з НАТО, є Хартія про особливе партнерство між Україною та НАТО (9 липня 1997 р.) [3] і Декларація про її доповнення (21 серпня 2009 року) [4]. До моменту підписання Хартії мала змогу співпрацювати з НАТО лише у рамках Ради євроатлантичного партнерства і програми «Партнерство заради миру», документ складався з п'яти розділів та 19 статей.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню проблемних аспектів взаємовідносин України та НАТО, актуальним питанням правового регулювання та перспективам членства, перевагам, недолікам співробітництва нейтральних держав присвячено публікації вчених, зокрема: адміністративістів, політиків, військово-політичних діячів, зокрема: В. Вдовенко, Г. Ситника, І. Грицяка, А. Гальцова, В. Долгова, В. Горбуліна, О. Бандурки, В. Мусіяки, О. Орлова, В. Смолянюка, та ін. Поряд з цим зазначені питання не були вивчені в повному обсязі, тому потребують окремі аспекти більш детального обґрунтованого дослідження.

Мета статті. Дослідити вплив європейських засад правового регулювання, взаємовідносин України та НАТО та вивчення досвіду нейтралітету у зовнішніх відносинах окремих держав, на прикладі Австрії, Ірландії, Швейцарії та Фінляндії.

Для визначення мети було поставлено такі задачі, зокрема: узагальнити інформацію щодо європейських засад взаємовідносин України та НАТО та вивчення

досвіду нейтралітету у зовнішніх відносинах окремих держав.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до ст. 2 Хартії закріплено основоположні принципи розвитку відносин між Україною та НАТО виступають наступні:

- безпека всіх держав у регіоні ОБСЄ є неподільною, що жодна країна не може будувати свою безпеку за рахунок безпеки іншої країни, та що жодна країна не може розглядати жодну частину регіону ОБСЄ як сферу свого впливу;

- утримуватися від загрози силою або використання сили проти будь-якої держави будь-яким чином, не сумісним з принципами Статуту ООН або Хельсінкського Заключного акту, якими керуються країни-учасниці;

- визнавати невід'ємне право всіх держав вільно обирати та застосовувати власні засоби забезпечення безпеки, а також право свободи вибору або зміни своїх засобів забезпечення безпеки, включаючи союзницькі договори, по мірі їх еволюції;

- поважати суверенітет, територіальну цілісність та політичну незалежність всіх інших держав, непорушність кордонів та розвиток добросусідських відносин;

- визнавати верховенство права, зміцнювати демократію, політичний плюралізм та ринкову економіку;

- визнавати права людини та права осіб, що належать до національних меншин;

- запобігання конфліктам та врегулювати спори мирними засобами у відповідності до принципів ООН та ОБСЄ [3, Ст.2].

Зусилля ОБСЄ у вирішенні проблем врегулювання конфліктів є досить гнучкими і активними, вони охоплюють широкий простір т.зв. «дуги нестабільності» від Балкан до Центральної Азії. Але, водночас, її діяльність могла бути значно більш ефективною якби не певна обмеженість повноважень, недостатність ресурсів, а головне – геополітичні амбіції окремих держав, зацікавлених у підтримці та роздмухуванні конфліктів задля посилення власних впливів та реалізації своїх інтересів.

Як, приклад, на Стамбульському саміті (1999 р.) держави-учасниці ОБСЄ рішуче висловились за недопущення загрози силою або її застосування, проти порушення територіальної цілісності, суверенітету та політичної незалежності 20 будь-якої держави і зобов'язались оперативно реагувати у випадках, коли потрібна допомога державі, що постраждала, так і вжиття необхідних заходів щодо держави-агресора. У Декларації саміту міститься позитивна оцінка внеску ОБСЄ у справу зміцнення стабільності та безпеки в регіоні її відповідальності, підтверджується готовність об'єднати зусилля всіх країн-членів Організації, спрямованих на належну імплементацію Хартії європейської безпеки, належне виконання зобов'язань у галузі людського виміру, підвищення ефективності ОБСЄ у запобіганні конфліктам, врегулюванні триваючих криз і постконфліктній реабілітації країн [5, с.19-20].

В умовах глобалізації роль міжнародних безпекових організацій поступово змінюється. Значної уваги набувають регіональні організації, які покликани

здійснити ефективний розподіл праці у справі підтримання миру і безпеки. На європейському континенті таку роль виконує ОБСЄ, яка є одним з найважливіших складників сучасної архітектури європейської безпеки.

У зовнішній політиці держав простежується нова тенденція – на відміну від попередніх часів нейтральні і позаблокові країни не уникають та не відкривають міжнародне політичне, економічне і навіть військове співробітництво, вони взаємодіють в рамках ООН, НАТО, ЄС, ОБСЄ, сподіваючись, що таке співробітництво буде сприяти зміцненню дружніх відносин між державами.

Історично склалося так, що кожна з безпекових організацій у Європі має свою сферу компетенції, яка, правда, не є чітко визначеною. Організація Північноатлантичного договору (НАТО) існує як військово-політична організація і традиційно спирається на оборонний потенціал своїх членів. У діяльності цієї організації та у визначенні її безпекових стратегій переважний вплив зберігають за собою США. У розбудові своєї безпекової політики та стратегії Європейський Союз акцентує увагу більше на загрози «м'якого» типу і прагне до більшої незалежності від впливів США, але все ж у більшості традиційних питань безпеки покладається на можливості НАТО. Діяльність Організації договору про колективну безпеку (ОДКБ) скоріше побудована за моделлю колишньої Організації Варшавського договору і фактично керується Росією.

Окреме місце в архітектурі європейської безпеки посідають нейтральні та позаблокові країни (Швейцарія, Швеція, Австрія, Фінляндія, Ірландія та ін.), які, залишаючись поза військовими блоками, тим не менше відіграють доволі активну роль у процесах підтримання миру і стабільності на континенті, зокрема через участь у Раді євроатлантичного партнерства НАТО та у Спільній політиці безпеки і оборони ЄС. Головною проблемою безпеки позаблокових країн пострадянського простору (України, Молдови, Грузії, Азербайджану), які ще не досягли необхідних критеріїв для членства в НАТО та ЄС і водночас не бажають приєднуватися до ОДКБ, залишається відсутність надійних гарантій їх національної безпеки [5, с. 5-6].

Так, зокрема, «у Швеції вже десять років здійснюється найбільша оборонна реформа з переходу від традиційних збройних сил захисту від вторгнення до мобільної, гнучкої оперативної системи оборони, здатної до захисту як території держави, так і до участі в міжнародних операціях. Ця реформа є однією із складових переорієнтації Швеції з жорсткої політики позаблоковості та неучасті у війнах на політику, побудовану на принципах колективної безпеки та відповідальності» [5, с. 5-6].

Так, нещодавно Уряд Швеції визначив нову оборонну політику, яка на думку багатьох експертів, віддає пріоритет принципам колективної безпеки, насамперед – Європейській політиці безпеки і оборони (ЄПБО) [6, с. 41]. В новій оборонній політиці робиться чіткий акцент на питання солідарності: «важко уявити, що Швеція може залишатися нейтральною в разі збройного нападу на іншу країну-члена ЄС». Відповідно, Швеція розраховує на допомогу інших членів ЄС [6, с. 43]. На цей час Швеція бере активну участь у програмі НАТО «Партнерство заради миру» (ПЗМ), операціях Альянсу і співпрацює з країнами НАТО та ЄС у напрямі розвитку колективних засобів воєнної безпеки. До речі, відзначається, що участь

Швеції у ПЗМ має надзвичайно позитивний ефект для її Збройних Сил.

Нинішню реформу Збройних Сил Швеції та наміри створення скандинавського воєнно-політичного альянсу можна розглядати як ознаки руху країни від традиційного нейтралітету та позаблоковості, які в сучасному світі, здається, вичерпали себе. Водночас, для країни залишаються актуальними різні моделі забезпечення національної безпеки: (а) створення ефективної системи північноєвропейської безпеки; (б) повномасштабна участь у загальноєвропейській системі безпеки і оборони (що не є жорсткою альтернативою традиційному нейтралітету); (в) вступ до НАТО.

Щодо Фінляндії, то попри свій позаблоковий статус, вона не відкидає можливість приєднання до Північноатлантичного альянсу колиш у майбутньому, оскільки свідомо враховує зміни, що відбуваються у безпековому середовищі і відповідно змінює власну оборонну доктрину. Фінляндія активно співпрацює з НАТО, зокрема у межах програми Партнерство заради миру. Попри позаблоковість, ці країни беруть участь у військових операціях з кризового урегулювання, організованих ЄС, а також братимуть участь у створенні військових підрозділів ЄС [8].

Головними ознаками оборонної політики Фінляндії була система тотальної територіальної оборони, загального призову та захисту всієї території країни.

Однак, з'явилися нові тенденції. На початку 2011 р. стало відомо, що міністерство оборони Фінляндії підготувало своє бачення оборонної політики країни на наступні кілька років у вигляді рапорту [9], представленого на обговорення уряду і парламенту, Фінляндія планує знизити чисельність військ у воєнний час з 450 тис. до 350 тис. чоловік, продовжувати участь в зарубіжних місіях під егідою НАТО та інших організацій, а також збільшувати витрати на оборону на два відсотки в рік. У фінському оборонному відомстві вважають, що «Фінляндія як незалежна країна не може покладатися на політичні переговори і повинна у разі потреби мати реальний потенціал для відбиття нападу агресора».

Як відомо, в липні 2010р. Верховна Рада прийняла Закон України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики», яким Україна проголосила свій позаблоковий статус [10]. Переведення відносин Україна-НАТО на рівень розвитку конструктивного партнерства, як це записано в Законі, не було даниною політичній кон'юктурі або проявом слабкості держави. Україна в цьому випадку нічим не поступилася, вирішивши водночас питання підвищення безпеки як у внутрішньому, так і зовнішньому вимірах. З одного боку, проголошення Україною позаблокової політики стало внеском у стабілізацію внутрішньополітичної ситуації в Україні. Питання про членство в НАТО перестало роз'єднувати українське суспільство та бути розмінною монетою у грі різних політичних сил. З іншого боку, відмова України від курсу на вступ до НАТО стала свідченням пошуку державою конкретних шляхів вирішення безпекових питань з урахуванням інтересів усіх міжнародних партнерів – як країн-членів НАТО, так і Росії. За оцінками багатьох експертів, вибір, зроблений Україною, зняв з порядку денного питання: з ким Україна – із Заходом чи Сходом, з НАТО чи ОДКБ. Цей вибір орієнтований в майбутнє, оскільки відкриває нові можливості реалізації потенціалу України бути

рівноправним учасником міжнародного співробітництва з питань забезпечення стабільності та безпеки. Таку позицію поділяють як українська влада, так і партнери в НАТО. Про це свідчать перетворення, що реалізуються сьогодні Альянсом у контексті рішень Лісабонського саміту 2010р., насамперед, щодо схвалення нової Стратегічної концепції оборони та безпеки НАТО, яка визначила шлях розвитку Альянсу на найближчі 10 років [10, с.34].

Одним із елементів нової Концепції є доробок НАТО у процес забезпечення безпеки на основі співробітництва. В документі зазначається, що попри оборонний характер Альянсу, в новому світі глобальних загроз і викликів безпеці він безумовно має передбачати розвиток співробітництва з третіми сторонами. Участь у системі безпеки на основі співробітництва вимагатиме всеохоплюючий підхід як стосовно майбутніх місій, так і більш широкому сенсі – залучення країн-партнерів до процесів планування відповідними структурами НАТО конкретних операцій.

У виступі на ГА ООН 20.02.2019 р. екс-Президент України П.Порошенко оприлюднив дані про окупаційний контингент на Донбасі – «... загальна чисельність незаконних збройних формувань [Донбасі] зараз складає близько 35 тис. бойовиків, а також 2 100 військовослужбовців з російських регулярних збройних сил. Загальна чисельність російських збройних сил вздовж російсько-українського кордону становить понад 87 тис. військових [13].

Російська присутність на Сході України фіксується і структурами НАТО. За оцінками Голови військового комітету НАТО генерала П.Павела, у військовій структурі і місцевих адміністраціях «ДНР-ЛНР» працює багатотисячний контингент "російських фахівців [1, с.9].

Процес євроатлантичної інтеграції України отримав новий потужний імпульс. Україна стала учасником програми НАТО «Партнерство розширених можливостей» (ПРВ) 12 червня 2020 р., схваливши рішення щодо надання нашій державі статусу країни-партнера НАТО з розширеними можливостями [12]. Отже, Україна стала членом своєрідного закритого клубу держав-партнерів, учасниками якого вже є Австралія, Йорданія, Грузія, Швеція та Фінляндія, Партнерство з розширеними можливостями (Enhanced Opportunities Partnership або скорочено ЕОР) була започаткована у рамках Ініціативи взаємосумісності партнерів під час саміту НАТО у вересні 2014 року.

В наслідок цього які переваги отримує Україна, ставши членом Програми розширених можливостей НАТО: по-перше: Україна зможе брати участь у плануванні операцій НАТО; отримає допуск до всіх навчань НАТО, що дасть доступ до передового досвіду та пріоритетної сертифікації сил і засобів; представники України зможуть посідати посади в штаб-квартирі та командних структурах НАТО; участь в Програмі також передбачає поглиблення співпраці з підтримання безпеки в акваторії Чорного моря; Програма також передбачає спільну протидію кіберзагрозам, міжнародному тероризму і організованій злочинності [14].

Висновки та перспективи подальших досліджень. Підтримання позиції нейтралітету/позаблоковості такими країнами, як Австрія, Швеція, Фінляндія, Ірландія у сучасних умовах створює для урядів цих країн суттєві проблеми як юридичного, так і етичного плану. Для країн

Європейського Союзу загроза безпосереднього воєнного нападу, який загрожував би їхній територіальній цілісності є неактуальною (не в останню чергу через те, що більшість країн-членів ЄС є водночас членами НАТО). Тому поняття нейтралітету, пов'язане з неучастю у війнах, втрачає практичний зміст, а нейтральний статус названих країн значною мірою стає даниною підтримці історичних традицій. Проголосивши нейтралітет, держави на кілька десятиліть перетворилися на буферні зони між двома військово-політичними блоками і фактично зникли з європейської політики як впливові гравці. Разом з тим, саме політика нейтралітету дала змогу вирішити свої питання з державним суверенітетом, економічними реформами, досягти відповідного розвитку економіки, ліквідували іноземні військові бази (цей маневр досить вдало, зокрема, застосували Австрія та Фінляндія). Аналізуючи зміни в підходах нейтральних країн Європи до забезпечення безпеки, можна зробити висновок стосовно суттєвої трансформації політики нейтралітету та, фактично, відмови від політичної автономії на користь дедалі активнішої участі в регіональних і глобальних процесах.

Фактично Швейцарія залишилась єдиною державою Західної Європи, що не є членом ні ЄС, ні НАТО. Хоча, очевидно, не лише безпекові аспекти стримують більш тісну інтеграцію Швейцарії до ЄС. Членство в ЄС може нести загрозу незалежності Швейцарії як одного із світових банківських і бізнесових центрів.

Отже, Україна є суверенна, незалежна і стабільна держава, неухильно віддана демократії і верховенству права, має першорядне значення для євроатлантичної безпеки. Відносини між Україною і НАТО почали розвиватись ще на початку 90-х років ХХ ст. і відтоді стали одним з найбільш значущих партнерств НАТО. Починаючи із 2014 року, внаслідок російсько-українського конфлікту, співробітництво між Україною і НАТО у низці ключових галузей було активізовано. НАТО надає першорядного значення підтримці всеосяжних перетворень у галузі безпеки і оборони в Україні. Ці реформи мають вирішальне значення для демократичного розвитку України й зміцнення її здатності забезпечувати власну оборону. Внаслідок російсько-українського конфлікту НАТО розширила підтримку, що надається Україні, у галузі розвитку потенціалу і розбудови спроможностей. Держави – члени Альянсу, як і раніше, засуджують незаконну анексію Криму Росією, а також її дестабілізуючі й агресивні дії на сході України та у Чорноморському регіоні. Збільшено присутність НАТО у Чорному морі й активізовано співпрацю у військово-морській галузі між НАТО та Україною і Грузією.

Список використаних джерел:

1. Війна на Донбасі: реалії і перспективи врегулювання. Національна та громадська безпека. 2019. №1-2 (177-178) URL: https://razumkov.org.ua/uploads/journal/ukr/NSD177-178_2019_ukr.pdf (дата звернення: 10.05.2020)
2. Конституція України від 28 червня 1996 року. Відомості Верховної Ради України. 1996. №30. Ст.141. (зі змінами та доповненнями від 7 лютого 2019 року № 2680-VIII).
3. Хартія про особливе партнерство між Україною та НАТО від 9.07.1997 р. Голос України. 11 липня 1997. № 127 (1627). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_002#Text. (дата звернення: 02.05.2020).
4. Декларація про доповнення Хартії про особливе партнерство між Організацією Північно-Атлантичного договору та Україною, підписаної 9 липня 1997 року (21 серпня 2009 року). URL:

https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/950_021#Text. (дата звернення: 26.04.2020).

5. ОБСЕ: сучасні виклики та перспективи розвитку. Аналітична доповідь. Київ, 2013. 52 с. URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2013-12/0312_dopovid.pdf. (дата звернення: 26.04.2020).

6. Пашков М. Шведська модель безпеки: миролюбний, добре озброєний нейтралітет. Національна безпека і оборона. Центр Разумкова. №1. 2009. с. 40-43. URL: https://razumkov.org.ua/uploads/journal/ukr/NSD105_2009_ukr.pdf (дата звернення: 02.05.2020).

7. Wedin L. The impact of EU capability targets and operational demands on defence concepts and planning: the case of Sweden. In «The Nordic Countries and the European Security and Defence Policy» ed. by Bailes A. at al. Oxford University Press, 2006, p.141; 144.

8. Політика європейських нейтральних країн щодо питання про колективну безпеку та оборону". Аналітична записка. Державний інститут стратегічних досліджень. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/nacionalna-bezpeka/politika-evropeyskikh-neytralnikh-krajin-schodo-pitannya-pro>. (дата звернення: 05.05.2020).

9. Finns' opinions on Foreign and Security policy, defence and security issues. URL:

http://www.defmin.fi/files/2025/Report_in_english_january_2012.pdf. (дата звернення: 02.05.2020).

10. Про засади внутрішньої і зовнішньої політики від 1 липня 2010 року № 2411-VI: Закон України. Відомості Верховної Ради України. 2010. № 40. Ст.527.

11. Александров О. Реалії і перспективи співробітництва України з НАТО в умовах політики позаблоковості. Національна безпека і оборона. Центр Разумкова. №2-3. 2012. URL: https://razumkov.org.ua/uploads/journal/ukr/NSD131-132_2012_ukr.pdf. (дата звернення: 02.05.2020).

12. Партнерство розширених можливостей... URL: <https://day.kyiv.ua/uk/article/den-planety/partnerstvo-rozshyreniy-mozhlyvostey>. (дата звернення: 02.05.2020).

13. Виступ Президента України на дебатах ГА ООН з питання "Ситуація на тимчасово окупованих територіях України". Офіційне інтернетпредставництво Президента України, 20 лютого 2019р. URL: <https://www.president.gov.ua/news/vistup-prezidenta-ukrayini-na-debatah-generalnoiyasambleyi-53282>. (дата звернення: 26.04.2020).

14. Програма розширених можливостей НАТО для України. Міністерство оборони України URL: <https://www.mil.gov.ua/news/2020/07/24/programma-rozshirenih-mozhlyvostej-nato-dlya-ukraini/> (дата звернення: 02.05.2020).

Надійшла до редакції 08.05.2020

O.Volkovich, PhD. in Judicial Sciences, Associated Professor
Kherson State University

THE EUROPEAN PRINCIPLES OF UKRAINE-NATO RECIPROCAL RELATIONS AND THE STUDYING OF EXPERIENCE OF NEUTRALITY IN FOREIGN AFFAIRS OF SEPARATE STATES

The article considers European principles of reciprocal relations between Ukraine and NATO and scrutinizing the experience of neutrality of foreign relations of separate states generating and generalizing the fundamental principles on settlement and exit from the Russian-Ukrainian military conflict. The attention has also been stipulated on the peculiarities on obtaining neutrality by European states, scrutinizing the experience of separate countries towards settlement of external conflicts (Sweden, Finland). The government of Sweden has determined a new defense policy, related with the non-participation in wars, loses its practical content and the neutral status of the mentioned countries to a certain extent becomes a symbolic consequence of historic traditions. The separate issues of fundamental principles of the development of relations between Ukraine and NATO have been scrutinized.

There's a new tendency visible in the foreign policy of states – unlike the previous periods of time the neutral and non-bloc states do not avoid nor open the international political, economic and even military cooperation, they cooperate within the framework of UN, NATO, EU, OSCE hoping that this cooperation will facilitate the reinforcement of friendly relations between states.

Ukraine is presented as a sovereign, independent and stabile state, that is irreversibly loyal to the principles of democracy and the rule of law, has a prior meaning for the Euro-Atlantic security. The relations between Ukraine and NATO started the development at the beginning of the 90-ties of the XX century and since then has become one of the most significant NATO partnerships. In the course of 2010 in Ukraine there was a tendency of measures and events predominantly related with the review of organizational principles of cooperation with NATO and the transformation of entities responsible for this process. Starting from 2014, because of the Russian-Ukrainian conflict, the Ukraine-NATO cooperation has been intensified in a set of critical fields. Also, a step that has not been less significant was the event that on 12 of June 2020 the NATO North Atlantic Council has approved the decision on granting our state the status of a NATO partner-nation with extended capabilities.

Key words: "reciprocal relations", "neutrality", "military conflict", "principles", "NATO", "EU", "security".